

Het Hogeland

*Economische bouwstenen voor de nieuwe
gemeente*

E&E advies

september 2018

Inleiding en leeswijzer

Inleiding

De gemeenteraden van Bedum, De Marne, Winsum en Eemsmond (BMWE) hebben in oktober 2016 besloten om per 1 januari 2019 verder te gaan als één nieuwe gemeente: gemeente Het Hogeland.

De nieuwe gemeente Het Hogeland is aan de ene kant een uitgestrekte plattelandsgemeente, onder andere gekenmerkt door de hoogwaardige landbouwgronden – en de daarbij horende Agro & Food-sector als economische motor. Aan de andere kant wordt Het Hogeland gekenmerkt door de (haven gerelateerde) bedrijvigheid in en nabij de Eemshaven en de haven van Lauwersoog. De Waddenzee vormt een belangrijke trekpleister en biedt volop kansen voor de toeristische sector. Het gebied is de laatste maanden vooral in het nieuws vanwege de aardbevingsproblematiek en staat verder bekend als een gebied met krimpregio's.

Tegen deze achtergrond heeft de gemeente E&E advies gevraagd de economische kansen en uitdagingen in beeld te brengen. In dit document beschrijven we de economie van Het Hogeland en maken we aan de hand van de trends en ontwikkelingen inzichtelijk waar economische uitdagingen en kansen liggen voor de nieuwe gemeente.

Opbouw

- I. **Wat zien we nu? – Economische foto van Het Hogeland (p. 3-10)**
- II. **Wat komt er op ons af? – Trends en ontwikkelingen (p. 11-18)**
- III. **Wat hebben de vier gemeenten tot nu toe gedaan? – Beleidsontwikkeling (p. 19-21)**
- IV. **Hoe kan de gemeente de economie stimuleren? – Rollen van de Gemeente (p. 22-23)**
- V. **Wat is er de komende jaren te doen? – Uitdagingen en opgaven (p. 24-29)**

Leeswijzer

Deel I t/m III van dit rapport vormen de bouwstenen voor de economische uitdagingen en opgaven van Het Hogeland. De economische foto ('interne analyse') resulteert in een aantal sterkten en zwakten voor Het Hogeland. Een volledige uitwerking van de economische foto is opgenomen in de bijlage van deze rapportage.

Uit de trends en ontwikkelingen ('externe analyse') komen een aantal kansen en bedreigingen naar voren. Tot slot kijken we wat de gemeenten op een aantal thema's in de afgelopen jaren hebben gedaan.

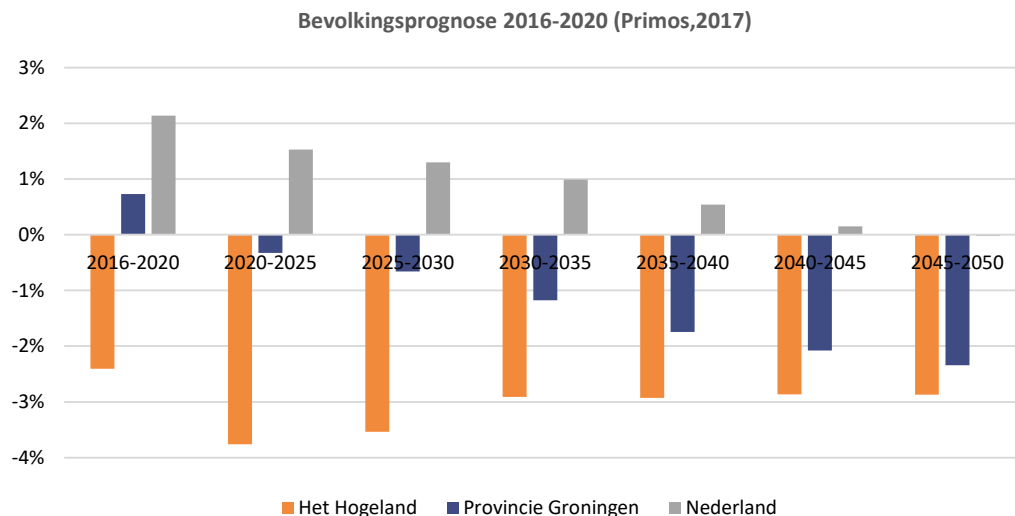
Door de sterkten en zwakten en de kansen en bedreigingen uit de analyse met elkaar te verbinden en daarbij rekening te houden met welke rollen een gemeente kan aannemen (deel IV), komen we tot een aantal economische uitdagingen met bijhorende opgaven voor de gemeente (deel V).

I. Wat zien we nu?

Economische foto Het Hogeland

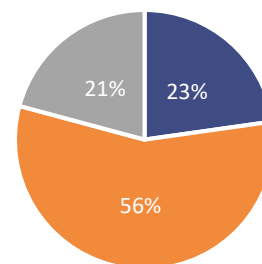
Demografie

Het Hogeland telde op 1 januari 2017 49.700 inwoners¹. In tegenstelling tot het landelijke beeld is de bevolking in de afgelopen jaren gekrompen (3% in de periode 2011-2017). De demografie van Het Hogeland kenmerkt zich dan ook door een sterfte- en vertrekoverschot. Het aantal inwoners is hierdoor in de afgelopen periode teruggelopen en verwacht wordt dat de krimp zich in de komende jaren in versterkte mate door zal zetten.

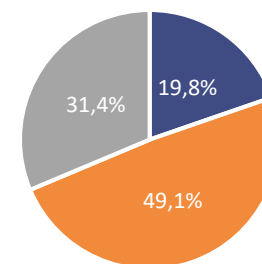

In vergelijking met de provincie Groningen en het Nederlandse gemiddelde is de gemeente Hogeland nu al meer vergrijsd. Mede door het aanwezige structurele vertrekoverschot van jongeren zullen de verschillen in de bevolkingssamenstelling in de komende periode verder toenemen. Waarbij de omvang van het aantal 65-plussers in iets meer dan 20 jaar tijd naar verwachting zal groeien tot bijna een derde van de totale bevolking.

Bevolkingssamenstelling Hogeland 2017 (CBS, 2018)

Bevolkingssamenstelling Hogeland 2040 (CBS, 2018)

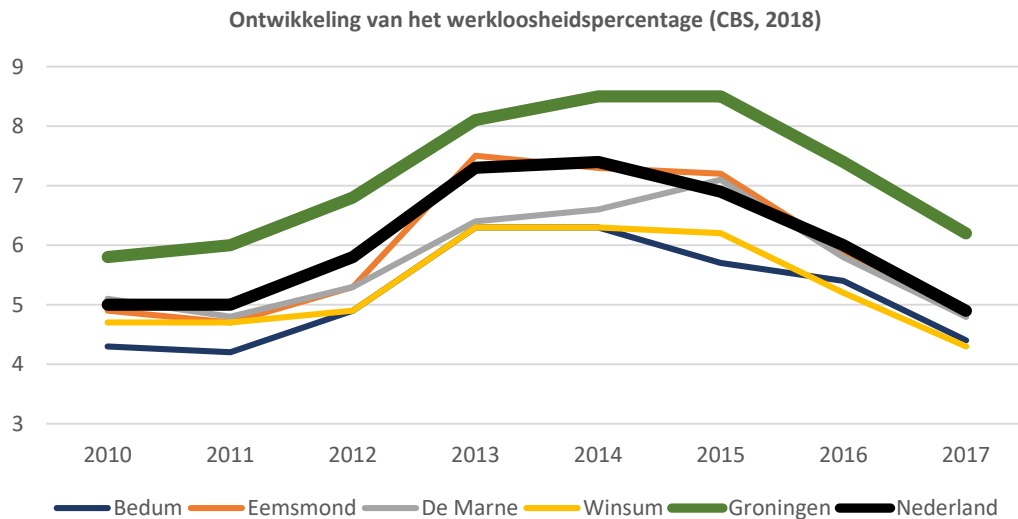
■ 0 tot 20 jaar ■ 20 tot 65 jaar ■ 65 jaar of ouder

Als gevolg van de krimp en de vergrijzing van de bevolking zal de beroepsbevolking afnemen. In de toekomst zijn er minder banen nodig om de gekrompen beroepsbevolking aan het werk te houden.

¹ Het gepresenteerde inwonertal is inclusief ongeveer 1.500 inwoners, woonachtig in Middag Humsterland. Na de herindeling behoort Middag Humsterland toe aan de nieuw te vormen gemeente Westerkwartier.

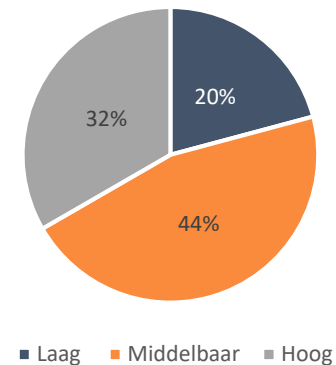
Arbeidsmarkt

Op dit moment is de arbeidsmarkt van Het Hogeland in balans. De werkloosheid ligt rond het landelijke gemiddelde en ligt daarmee lager dan elders in de provincie. Het aantal personen met een bijstandsuitkering ligt onder de landelijke en provinciale gemiddelden. Wat wel opvalt is het hoge aantal niet werkende werkzoekenden onder de 27 jaar. Met betrekking tot de werkgelegenheid bestaat een sterke afhankelijkheid van de stad Groningen.

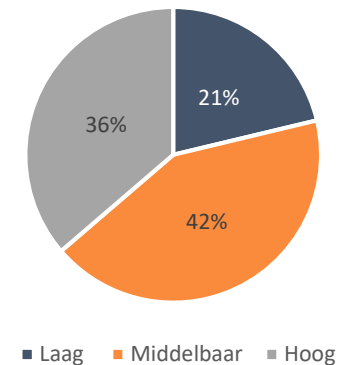

De beroepsbevolking kent veel personen met een middelhoog (mbo) opleidingsniveau. In de huidige opbouw van de economie is er (nog) veel vraag naar deze groep arbeidskrachten. Tegelijkertijd zien we nu al de vraag naar hoger opgeleid personeel toenemen en zien we een verschuiving naar andere beroepsgroepen: technici, IT en zorg. Het huidige arbeidsmarkt potentieel beschikt niet over de startkwalificaties om in deze vraag te kunnen voorzien.

Opleidingsniveau Het Hogeland (CBS, 2018)

Opleidingsniveau Nederland (CBS, 2018)

Economie

De economische structuur van Het Hogeland kenmerkt zich van oudsher door het grote aantal landbouwbedrijven. De werkgelegenheid bevindt zich naast de landbouwsector, voornamelijk in de zorg, detailhandel en industrie. Kenmerkend voor de regio zijn verder het relatief grote aantal banen in de bouwsector. Het totaal aantal banen in Het Hogeland ontwikkelt zich in de afgelopen periode in min of meer gelijke tred als de provinciale en landelijke gemiddelden, met een voorzichtig stijgende trend in de laatste jaren.

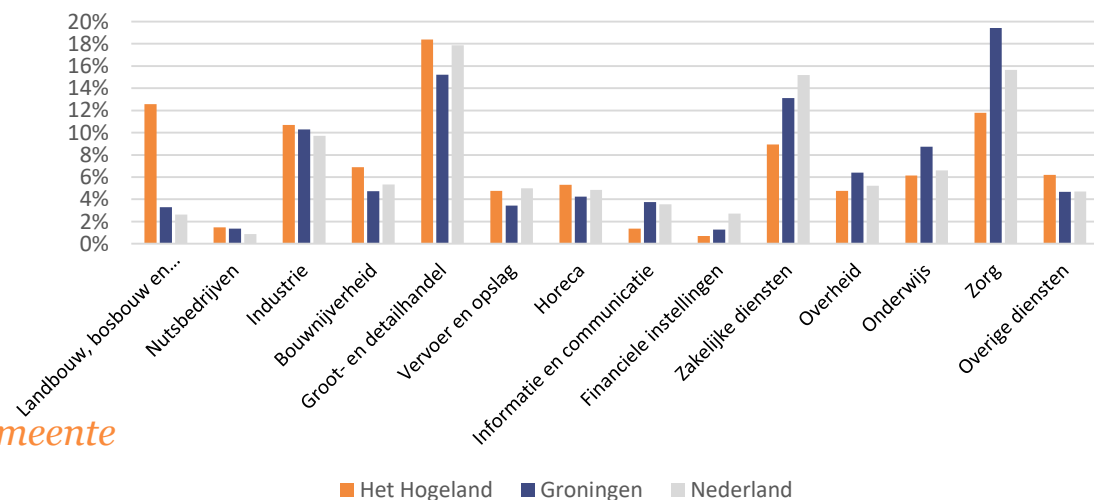
In Het Hogeland zijn in verhouding veel zzp-ers actief. Ook valt op dat de populatie 'micro' bedrijven (2-10 werknemers) groot is. De oververtegenwoordiging van deze groep bedrijven kan enerzijds ongunstig zijn voor de economie, omdat kleine bedrijven en zelfstandigen veelal minder in staat zijn te innoveren en nieuwe (internationale) markten te betreden. Het aantal exporterende en snelgroeiende vestigingen in Het Hogeland is ten opzichte van het landelijke gemiddelde dan ook laag.

Anderzijds dragen de micro bedrijven (en dan met name de 'Cottage Industries') er in belangrijke mate aan bij dat op het platteland economische bedrijvigheid ook in de toekomst aanwezig blijft. De bedrijvigheid van deze groep ondernemers die veelal locatieafhankelijke producten en diensten leveren, levert daarmee indirect een belangrijke bijdrage aan de instandhouding en verbetering van de regionale voorzieningen. Een belangrijke randvoorwaarde is dat de ondernemers kunnen beschikken over snelle internetverbinding.

De IT-sector binnen het Hogeland is ondervertegenwoordigd. In combinatie met het feit dat onderwijs- en kennisinstellingen buiten de gemeente liggen en kwaliteit en snelheid van de digitale infrastructuur te wensen over laat, brengt dit een afhankelijkheid met zich mee. Des te meer omdat activiteiten en innovaties binnen de IT in toenemende mate van belang zijn voor bedrijven in andere sectoren en ook in belangrijke mate bijdragen aan de leefbaarheid in de regio.

De Eemshaven neemt een steeds beeldbepalendere rol in. Naast de opgebouwde strategische positie op het gebied van energie en opslag, blijft de haven in ontwikkeling en er wordt volop geïnvesteerd in de omschakeling naar duurzame vormen van energie. De recente vestiging van het Google datacenter heeft daarnaast een verdere impuls gegeven aan de doorontwikkeling van de Eemshaven als aantrekkelijke vestigingsplaats voor datacenters.

Sectorstructuur banen (bron: Werkgelegenheidsregister Groningen, 2017)

Economie: beschrijving kernsectoren

Kernsector	Kenmerken en ontwikkelingen
Landbouw en Visserij	<p><i>Van oudsher vormt de landbouwsector één van de belangrijkste economische pijlers voor Het Hogeland. In de landbouwsector valt onderscheid te maken tussen de melkveehouders en akkerbouwers (pootaardappelen, suikerbieten en granen). Het Hogeland staat algemeen bekend om haar kwalitatief hoogwaardige gronden (klimaat, grondkwaliteit, ruimte). Vanuit de aanwezigheid van deze productiefactoren heeft de landbouwsector van Het Hogeland zich in de afgelopen decennia ontwikkeld tot één van de meest toonaangevende landbouwsectoren van ons land. De sector is één van de grootste werkgevers in de gemeenten. In de afgelopen jaren groeide de werkgelegenheid bij de melkveehouderijen licht, de werkgelegenheid in de akkerbouw daalde.</i></p> <p><i>Naast de landbouw kent Het Hogeland een visserijsector die zich vooral concentreert rondom Zoutkamp en Lauwersoog. De afgeleide werkgelegenheid in de verwerking van de garnalenvangst (verwerking en transport) zorgt voor een belangrijke impuls van de werkgelegenheid binnen de sector. De visafslag in Lauwersoog is de grootste in Noordwest-Europa voor garnalen. De omvang van de totale vissersvloot (directe werkgelegenheid) is in de afgelopen jaren stabiel gebleven.</i></p>
Industrie	<p><i>De industriesector binnen Het Hogeland is relatief groot en levert een belangrijke bijdrage aan de werkgelegenheid. Naast de sociale werkvoorziening is de industrie op hoofdlijnen in te delen in haven gebonden industrie en de niet haven gebonden industrie. De haven gebonden industrie is geconcentreerd en houdt zich met name bezig met de verwerking van grondstoffen (zand, grond, brouwergerst en cement) rondom de Eemshaven en in mindere mate rondom Lauwersoog. De niet haven gebonden industrie in Het Hogeland heeft een sterke relatie met de grondstoffen die in de regio vrijkomen en bestaat voornamelijk uit de verwerking van voedselproducten. Het aantal vestigingen daalde in de afgelopen jaren fors, de werkgelegenheid bleef stabiel.</i></p>
Energie	<p><i>De energiesector binnen Het Hogeland kenmerkt zich van oudsher door de winning van fossiele brandstoffen. Als gevolg van de aardbevingsproblematiek en de maatschappelijke discussie rondom winning van fossiele energie, neemt de sector ondanks haar geringe omvang in werkgelegenheid, een belangrijk plek in de beeldvorming van de economie van Het Hogeland. Enerzijds zullen, ondanks het arbeidsextensieve karakter, als gevolg van de reductie van de gaswinning mogelijk banen verloren gaan. Anderzijds, wordt in toenemende mate op grote schaal hernieuwbare energie geproduceerd in Het Hogeland en leveren activiteiten op het gebied van schadeherstel, preventie en verduurzaming mogelijk nieuwe economische bedrijvigheid op in andere sectoren. Ook de energiec centrales in de Eemshaven, met een belangrijke werkgelegenheidsfunctie in de sector, zijn bezig met vergroening richting biomassa. De energietransitie biedt volop kansen voor de sector.</i></p>

Economie: beschrijving kernsectoren (2)

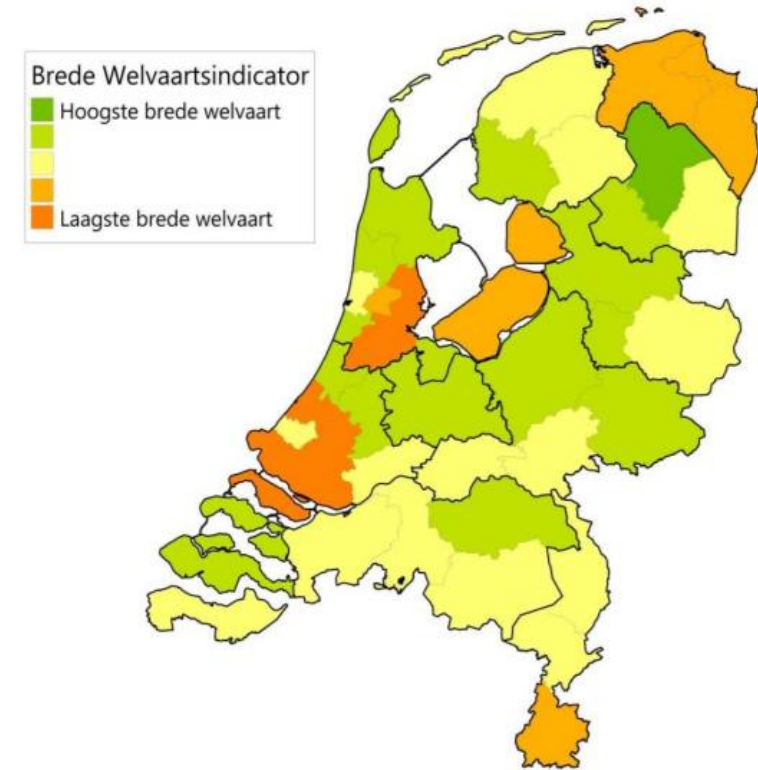
Kernsector	Kenmerken en ontwikkelingen
Toerisme en Recreatie	<i>De aanwezigheid van de Waddenzee (Unesco Werelderfgoed) maakt dat de toeristische sector (in potentie) een belangrijke economische pijler vormt voor Het Hogeland. De huidige toeristische sector in Het Hogeland is ondanks de aantrekkingskracht van het (wierden)landschap, in omvang gelijk aan het landelijke en provinciale gemiddelde. Het toeristische aanbod is wijd verspreidt door de gemeente en bestaat veelal uit kleinere spelers die vaak moeite hebben om op de huidige trends in het toerisme in te spelen. Clustering van activiteiten vindt in beperkte mate plaats rondom Nationaal Park Lauwersmeer. In de sector zijn verschuivingen gaande, het aanbod van restaurants en cafés neemt af terwijl de werkgelegenheid bij de kampeerterreinen en cafetaria's groeit.</i>
Detailhandel	<i>De groot- en detailhandel is na de zorg de grootste werkgever van Het Hogeland. De landelijke ontwikkeling waarbij het aantal vestigingen fors harder daalt dan de werkgelegenheid is ook in Het Hogeland zichtbaar. Het reguliere winkelaanbod heeft het lastig, terwijl de werkgelegenheid bij de supermarkten groeit. De opkomst van webwinkels is hier voor een belangrijk deel debet aan. Ook in Het Hogeland is een groei in het aantal webwinkels zichtbaar.</i>
Vervoer en opslag	<i>De omvang van de vervoer en opslag sector in termen van werkgelegenheid is beperkt. Met de aanwezigheid van twee havens en een industrie die voor een belangrijk deel gefocust is op de verwerking van lokale grondstoffen, vervult vervoer en opslag desondanks een belangrijke rol in de lokale economie. De werkgelegenheid is, voornamelijk door de verdwijning van een vestiging van een postbedrijf, afgenomen.</i>
Bouw	<i>De bouwsector in Het Hogeland is oververtegenwoordigd. Als gevolg van de aardbevingsproblematiek staat de regio voor een omvangrijke versterkings- en hersteloperatie welke kansen biedt voor de plaatselijke bouwbedrijven. In tegenstelling tot het landelijke en provinciale beeld, waar sprake was van een behoorlijke daling van de werkgelegenheid, groeide de werkgelegenheid in de bouwsector in de afgelopen periode. Het laatste jaar trekt het aantal banen in de bouw ook landelijk weer aan.</i>
Zorg	<i>De zorgsector van Het Hogeland is de grootste werkgever van de gemeente. In de huidige sectorstructuur is dit echter niet goed zichtbaar doordat ongeveer 1.400 banen (i.v.m. overname) ten onrechte administratief worden toegerekend aan een regio elders in het land. Het overgrote deel van de medewerkers is actief in de thuiszorg of in de verpleging. Verwacht wordt dat het aantal banen binnen de zorg in de komende jaren opnieuw zal toenemen. De zorgsector binnen Het Hogeland is met name afgestemd op de lokale 'afzetmarkt' en heeft geen stuwend karakter.</i>

Leefbaarheid en voorzieningen

De gemeente Het Hogeland bezit de typische kenmerken van een plattelandsgemeente, waarbij een groot deel van de voorzieningen zijn geclusterd rondom de grotere kernen en daardoor op afstand liggen. Met de verwachte verdere krimp van de bevolking komt ook de leefbaarheid van de regio onder druk te staan. Ten opzichte van andere regio's in Nederland blijft de regio achter qua economische ontwikkeling en besteedbaar inkomen. Ook de digitale bereikbaarheid (toegang tot glasvezelnetwerk) blijft achter ten opzichte van andere regio's in Nederland, terwijl dit een steeds belangrijkere factor voor het vestiging- en leefklimaat vormt. Op dit moment zijn er al diverse projecten gestart ter verbetering van de digitale bereikbaarheid van de regio.

Uit onderzoek (Elsevier, 2015) blijkt verder dat de gemeente Het Hogeland op het gebied van 'rust en ruimte' (zoals bevolkingsdichtheid, perceeloppervlakte, files) en 'harmonieus leefklimaat' (zoals saamhorigheid, verkeersveiligheid, misdaad en overlast) juist goed scoort.

Onderscheidende kenmerken op het gebied van leefbaarheid zijn verder de aanwezigheid van de Waddenzee (Unesco Werelderfgoed) die o.a. wordt ontsloten door de haven in Lauwersoog.

Bron: Rabobank en Universiteit Utrecht, 2017, Bredewelvaartsindicator

Diagnose: sterkten en zwakten Hogeland

De economische foto van Het Hogeland onderstreept het unieke karakter van de regio. Een regio die wordt gekenmerkt door demografische ontwikkelingen die de regio eerder en harder raken dan de rest van Nederland en van grote impact zijn op het huidige leefklimaat en dan met name de voorzieningen. Tegelijkertijd zijn er economische lichtpunten. De arbeidsmarkt is goed ontwikkeld en Het Hogeland kent een aantal toonaangevende (kern)sectoren met landelijke uitstraling. Dwars door dit alles heen speelt de dynamiek van de aardbevingsproblematiek en de daarmee gepaarde kansen en uitdagingen een (beeld)bepalende rol.

Uit deze interne analyse van de demografie, arbeidsmarkt, economie, leefbaarheid en voorzieningen van de Het Hogeland, zijn de volgende sterkten en zwakten af te leiden:

Sterkten	Zwakten
Toonaangevende landbouwsector: akkerbouw en melkveehouderijen	Sociaal economische positie
Strategische ligging van de Eemshaven en haven Lauwersoog	Dalende omvang beroepsbevolking door krimp, wegtrekkende jongeren en vergrijzing
Aanwezigheid van ambacht en Cottage industries	IT (kennis, opleiding, personeel, bedrijven) i.c.m. digitale infrastructuur (internet)
Ligging aan Werelderfgoed Waddenzee en Nationaal Park Lauwersmeer	Groei- en exportpotentieel bedrijven
Beschikbaarheid van rust en ruimte in een rijk cultuurlandschap	Beperkt aanbod van -en samenhang tussen- recreatief-toeristische voorzieningen

II. Wat komt er op ons af?

De trends en ontwikkelingen

Trends en ontwikkelingen: demografie

Krimpende regionale bevolking & groeiende wereldbevolking....

Terwijl op nationale en mondiale schaal het bevolkingsaantal groeit, is er in de thuisregio (met name de Marne en Eemdelta) juist sprake van krimp. Terwijl de thuisregio krimpt, groeit de wereldbevolking door tot zo'n 9,8 miljard inwoners in 2050. Daarmee blijft op wereldwijde schaal de vraag naar o.a. voedsel, energie en water stijgen. We bevinden ons bovendien midden in grote demografische en sociale veranderingen. Mensen leven langer, zijn gezonder en hoger opgeleid dan vroeger. We zijn materialistischer, individualistischer, krijgen minder kinderen en stellen hogere eisen aan hoe we werken, wonen en recreëren.

Gevolgen van vergrijzing...

We worden ouder en leven langer: dat betekent dat de zorgvraag in de toekomst verder zal blijven stijgen, dat de vraag naar personeel in de sector zal toenemen en dat we op zoek moeten naar manieren om de zorg beheersbaar te houden, door eenvoudige zorg dichtbij huis goed te organiseren en complexere zorg op afstand mogelijk te maken. Voor bedrijven biedt dit kansen: er zal een groeiende behoefte zijn aan toepassingen die de zorgkosten drukken of een besparing op arbeid opleveren, bijvoorbeeld door zorg op afstand te bieden, gebruik te maken van kunstmatige intelligentie bij operaties en diagnostiek.

Gevolgen voor de leefbaarheid en veranderende woningbehoefte....

Verstedelijking en krimp zorgen dat de leefbaarheid in het buitengebied onder druk komt te staan. Immers, als de beste opleidingen, banen en voorzieningen in de stad zijn te vinden, heeft het platteland weinig meer te bieden. Nu al blijven in de krimpgebieden bewoners over die ouder, ongezonder, lager opgeleid en ontevredener zijn dan gemiddeld in Nederland. Tegelijkertijd is er nog altijd een aanzienlijke groep mensen die de voorkeur geeft aan de rust en ruimte van het platteland. Voor de economische kracht van een regio is het dan ook van belang dat de krimpgebieden aantrekkelijk en leefbaar blijven en dat het voorzieningenniveau op peil blijft.

Bevolkingsvolgende sectoren zoals de bouw en de detailhandel ondervinden de gevolgen van regionale krimp. Onder invloed van huishoudensverduunning (de verwachting is dat het aantal particuliere huishoudens in het noorden verder zal toenemen, terwijl de bevolking daalt) en vergrijzing verandert de vraag naar woningen; er zullen niet zozeer meer woningen nodig zijn, als wel andere woningen die beter passen bij kleinere huishoudens en oudere inwoners die langer en zelfs met ziekten thuis zullen blijven wonen. De detailhandel in plattelandsgebieden zal verder onder druk komen te staan, wanneer ondernemers niet weten in te spelen op kansen zoals verkoop via internet.

Trends en ontwikkelingen: arbeidsmarkt

Economische groei: stijging werkgelegenheid...

De economie trekt momenteel aan en dat betekent dat de werkgelegenheid groeit. Het beeld in Het Hogeland wijkt hierin niet af van het landelijk gemiddelde. Op de lange termijn zien we echter een trendmatige afname van economische groei, waardoor de vraag naar arbeid in vergelijkbare tred zal afnemen. De vraag naar arbeid verandert bovendien door economische structuurverandering en onder invloed van maatschappelijke, demografische en technologische trends.

Veranderende vraag naar arbeid: groeiende mismatch ...

In diverse sectoren en beroepen is er nu al sprake van een mismatch op de arbeidsmarkt. Bepaalde banen staan onder druk, bijvoorbeeld banen in het administratieve en financiële segment. Anderzijds zijn er werkgevers die aangeven moeilijk aan personeel met de juiste specialisatie of opleiding te kunnen komen. Met name in de ICT, recreatie en toerisme, de zorg, de industrie en de bouw (technische vakmensen) is de vraag naar arbeid groot. Onder invloed van demografische trends, technologische ontwikkelingen en maatschappelijke uitdagen zoals de energietransitie zal de spanning op de arbeidsmarkt naar verwachting verder toenemen.

Automatisering, digitalisering en ontwikkelingen in kunstmatige intelligentie maken dat veel routinematig werk in productieprocessen wordt overgenomen door slimme software en computersystemen. In deze beroepen wordt de kans op werk daardoor kleiner en is de concurrentie tussen werkzoekenden groot.

Tegelijkertijd zorgen technologische ontwikkelingen ook voor nieuwe banen, waarvoor vaak andere vaardigheden en kennis vereist zijn. Die veranderende vraag zal zorgen voor een verder toenemende krapte. Over het algemeen zullen banen in het middensegment als gevolg van technologisering verder verdwijnen en zal de vraag naar hoogwaardige, menselijke arbeid en specifieke technologische kennis verder stijgen.

Landelijke en internationale afspraken over het terugdringen van de CO2-uitstoot vragen om een versnelling van de energietransitie. Dit heeft zijn effect op de regionale arbeidsmarkt: in sommige sectoren (energiesector, maar ook toeleverende sectoren) zal de vraag naar arbeid afnemen of verschuiven, en in sommige sectoren zal de vraag naar arbeid juist stijgen. De mismatch op de arbeidsmarkt kan verder groeien als gevolg van een beperkte arbeidsmobiliteit tussen die sectoren waar de werkgelegenheid als gevolg van de energietransitie stijgt, en die sectoren waar deze juist afneemt.

Flexibilisering...

Arbeid is door de jaren heen steeds flexibeler geworden, zowel gezien vanuit de werknemer als vanuit de werkgever. Daarnaast wordt er in toenemende mate in deeltijd gewerkt. Bedrijven zijn nog altijd steeds minder geneigd om vast personeel aan te nemen; flexibel personeel betekent immers flexibele kosten. Al jaren is er sprake van groei van het aantal zzp-ers en van de flexibele schil aan arbeidskrachten via uitzend- of payrollconstructies. Zzp-schap en flexibele arbeidsvormen zijn een nieuwe realiteit geworden. Het Hogeland kent verhoudingsgewijs al een relatief groot aantal zzp-ers, met name in de bouw en de zakelijke dienstverlening.

Trends en ontwikkelingen: economie

Een economie gebaseerd op andere waarden dan louter groei....

Op economisch gebied zien we een groeiende onderstroom die georiënteerd is op andere waarden dan louter groei. In nieuwe verdienmodellen wordt gezocht naar andere manieren om waarde toe te voegen aan de maatschappij: door in te zetten op hergebruik en delen (deeleconomie), door ketens te sluiten, door lokaal in te kopen (local-for-local) of door zinvol werk te creëren voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.

Op weg naar een duurzame economie: energietransitie, circulaire economie, bio-based economy....

Onder druk van de (versnelling van de) energietransitie groeit de behoefte aan alternatieve, schone energiebronnen en nieuwe toepassingen die samenhangen met schonere mobiliteit en duurzamer wonen. Bestaande bedrijvigheid zal (verder) moeten vergroenen om zijn bestaansrecht te behouden. Effecten voor de regionale economie zijn er vooral wanneer bedrijven uit bijvoorbeeld de maakindustrie, ICT en bouw weten in te spelen op de toenemende vraag naar duurzame energietoepassingen, producten en diensten. Circulaire en duurzame economische ontwikkeling biedt kansen voor cross-sectorale innovaties.

Van product/dienst naar beleving....

In de 'belevingseconomie' draait het niet zozeer om het product of de dienst die geleverd wordt, maar veel meer om de geassocieerde beleving of ervaring die de consument geboden wordt. Om optimaal in te spelen op de wensen van consumenten is het veelal noodzakelijk om buiten de huidige kaders te denken. Cross-sectorale innovatie en samenwerking is hierbij noodzakelijk om de klant de optimale beleving te bezorgen.

Glocalisering....

Onze wereld wordt onder invloed van technologische ontwikkelingen en de mogelijkheden van internet nog altijd groter (globalisering). Voor ondernemers betekent dit een potentieel veel grotere afzetmarkt en kansen voor export, maar ook een toename van (buitenlandse) concurrentie. Tegelijkertijd groeit de vraag naar lokaal geproduceerde duurzame producten en is er een groeiende behoefte ketens lokaal te sluiten.

Trends en ontwikkelingen: landbouw en toerisme

Trends en ontwikkelingen in de landbouw

De landbouwsector is volop in ontwikkeling. Met de groeiende wereldbevolking neemt de vraag naar gezonde voedselproducten uit met name de overzeese markten toe. Tegelijkertijd loopt de lokale landbouwsector tegen de grenzen van haar groei aan.

De groei van de Nederlandse melkproductie komt als gevolg van de invoering van de fosfaatrechten en aangescherpte wet- en regelgeving onder druk te staan. Verzilting en verdroging vormt een remmende productiefactor voor met name de akkerbouw. Ook de beperkt beschikbare landbouwgrond en productiemiddelen hebben een remmend effect op de groei van de productie. Door het hoge vaste kostenniveau is de flexibiliteit van de gemiddelde melkveehouder beperkt. Groei in de productie zal in sterke mate gerealiseerd moeten worden door innovatiever om te gaan met de bestaande productiemiddelen.

De sector speelt een belangrijke rol in de energietransitie en de transitie naar een circulaire economie. Allereerst door als sector zelf te verduurzamen en op verantwoorde wijze de landbouw- en natuurgronden gebruiken. Een verschuiving naar meer natuur inclusieve vormen van landbouw die de biodiversiteit vergroten, speelt daarbij een belangrijke rol.

Naast de innovatie- en verduurzamingsopgave, kan met name de akkerbouw ook in de rol van 'leverancier' een belangrijke bijdrage leveren aan verschillende maatschappelijke- en economische opgaven.

Bijvoorbeeld doordat de resten uit akkerbouwproductie in toenemende mate kunnen worden gebruikt als grondstof in sectoren zoals de groene chemie (Chemport Europe) en energie. Daarnaast kunnen landbouwgronden worden gebruikt voor de opwek van duurzame energie.

Trends en ontwikkelingen in het toerisme

De toerist van vandaag de dag wordt steeds veeleisender. Hier zien we de tekenen van de belevingseconomie – alleen rust en ruimte is onvoldoende 'verhaal', men zoekt de verbinding met cultuur, historie en andersoortige activiteiten. Kansen liggen in de verbinding van verschillende typen activiteiten, cultuur, het eeuwenoude cultuurlandschap, natuurschoon en rust en ruimte (groen/blauw, Waddenkust). Daarnaast liggen in bijvoorbeeld de toenemende vraag naar duurzame, lokale producten en diensten ook kansen voor de regio. Samenwerkingen en cross-overs tussen bijvoorbeeld sport en cultuur, gezondheid en landbouw, horeca en landschap die beleving toevoegen aan het toeristisch product van Het Hogeland zijn dan ook kansrijk.

Op landelijke schaal geeft NBTC invulling aan deze trend door de groeiende stroom internationale toeristen door Nederland te leiden met thematische verhaallijnen waarin plaatsen van betekenis op het gebied van cultuur, natuur of geschiedenis als route aan elkaar worden verbonden. Het eeuwenoude cultuur landschap, de waddenkust en de wierden bieden goede bouwstenen voor een eigen verhaal van Het Hogeland. Als voorbeeld hiervan zou o.a. gekeken kunnen worden naar de profilering van Friesland als 'Amsterdam lake district'.

Trends en ontwikkelingen: technologie

De snelheid en impact van technologische ontwikkelingen...

Diverse onderzoeken laten zien dat nieuwe technologische ontwikkelingen (kunstmatige intelligentie, blockchain, digitalisering en robotisering) een groot effect hebben op onze samenleving en economie. Deze ontwikkelingen volgen elkaar in steeds hoger tempo op. Ook voor Het Hogeland zullen technologische ontwikkelingen gevolgen hebben, maar waar deze gevolgen precies uit bestaan en of ze een kans of bedreiging vormen is moeilijk te voorspellen. Dit hangt in grote mate af van de wijze en het moment waarop nieuwe technologieën door bedrijven worden ontwikkeld en toegepast in nieuwe producten, processen, diensten en markten.

Randvoorwaarde: internet

Snel internet is een essentiële gemene deler in de ontwikkeling en toepassing van nieuwe technologieën zoals kunstmatige intelligentie, softbots, VR/AR-toepassingen en big data-analyse. Goede digitale ontsluiting die een snelle internetverbinding mogelijk maakt (glasvezel, 5G) is een randvoorwaarde voor bedrijven om op technologische trends te kunnen inspelen en vormt een belangrijke voorwaarde om als vestigingsgebied aantrekkelijk te blijven.

De rol van technologie in het versterken van leefbaarheid....

Door bevolkingskrimp komt het voorzieningenniveau in kleine kernen onder druk te staan. Wil Het Hogeland een aantrekkelijk leefklimaat houden voor de sterk vergrijzende bevolking en voor gezinnen die de rust en ruimte van het platteland zoeken, dan moet het voorzieningenniveau behouden blijven. Nieuwe technologieën kunnen uitkomsten bieden bij het dichterbij brengen van dergelijke voorzieningen. Ook kunnen ze een rol spelen in het samenbrengen van het gemak en comfort van 'alles binnen handbereik' (dat we normaal met de grote stad associëren) en de rust en ruimte van het platteland.

E-health en technologie in de zorg....

Een vergelijkbare ontwikkeling geldt voor technologie en de toepassing van nieuwe technieken in de zorg. De stijgende zorgvraag in combinatie met de krimpende beroepsbevolking en het feit dat mensen ouder worden, langer thuis wonen en relatief ver van grote zorginstellingen af wonen, maakt dat nieuwe toepassingen in zorg op afstand (die mogelijk worden door technologische ontwikkelingen) kansrijk zijn. Ontwikkelingen in kunstmatige intelligentie kunnen een rol spelen in geautomatiseerde diagnostiek en operaties op afstand via live streaming.

Diagnose: kansen en bedreigingen

De externe analyse van de trends en ontwikkelingen op de verschillende thema's resulteert in de onderstaande kansen en bedreigingen voor de gemeente Het Hogeland:

Kansen	Bedreigingen
Groeiende wereldwijde vraag naar voedsel, water en energie	Krimpende beroepsbevolking i.r.t. de verzorgende economie
Vergroening, verduurzaming, circulariteit	Verschraling van voorzieningen in de krimpregio's
Veranderende behoefte van de toeristen	Snelheid en impact van de technologische ontwikkelingen
Bouwopgave i.r.t. verstevigings- en herstelopgave + veranderende woningbehoefte	Transitie op de arbeidsmarkt: vraag naar hoger opleidingsniveau en andere beroepsgroepen

SWOT:

Sterkten	Zwakten
Toonaangevende landbouwsector: akkerbouw en melkveehouderijen	Sociaal economische positie
Strategische ligging van de Eemshaven en haven Lauwersoog	Dalende omvang beroepsbevolking door krimp, wegtrekkende jongeren en vergrijzing
Aanwezigheid van ambacht en Cottage industries	IT (kennis, opleiding, personeel, bedrijven) i.c.m. digitale infrastructuur (internet)
Ligging aan Werelderfgoed Waddenzee en Nationaal Park Lauwersmeer	Groei- en exportpotentieel bedrijven
Beschikbaarheid van rust en ruimte in een rijk cultuurlandschap	Beperkt aanbod van -en samenhang tussen- recreatief-toeristische voorzieningen
Kansen	Bedreigingen
Groeiende wereldwijde vraag naar voedsel, water en energie	Krimpende beroepsbevolking i.r.t. de verzorgende economie
Vergroening, verduurzaming, circulariteit	Verschraling van voorzieningen in de krimpregio's
Veranderende behoefte van de toeristen	Snelheid en impact van de technologische ontwikkelingen
Bouwopgave i.r.t. verstevigings- en herstelopgave + veranderende woningbehoefte	Transitie op de arbeidsmarkt: vraag naar hoger opleidingsniveau en andere beroepsgroepen

III. Wat hebben de vier gemeenten tot nu toe gedaan?

Beleidsontwikkeling

Beleid en beleidsontwikkeling

Arbeidsmarkt

De vier BMWWE gemeenten werken al goed samen op het gebied van de arbeidsmarkt. Werkplein Ability is de gezamenlijke uitvoeringsorganisatie voor de participatiewet. Het werkplein werkt via drie sporen: werkspoor, werkleerspoor en participatiespoor. Daarnaast worden de sectoren Groen en Industrie en Diensten ondersteunt.

Daarnaast werken de gemeenten samen met andere betrokken partijen in de uitvoering van het 1000- banenplan om lokale werkgevers en werkzoekenden te laten profiteren van het werk dat de komende jaren in de regio ontstaat.

Economisch beleid

De gemeenten Winsum en Bedum werken al samen in de Regio Groningen - Assen. Binnen deze samenwerking wordt invulling gegeven aan beleid op het gebied van Verkeer en Vervoer, Wonen en Economie.

De BMWWE gemeenten hebben de afgelopen jaren ingezet op de activiteiten van het Ondernemershuis Noord Groningen. De activiteiten van het Ondernemershuis worden gesubsidieerd door het grotere bedrijfsleven, gemeenten en de Economic Board Groningen. De betrokken colleges hebben besloten dat gemeente Het Hogeland tijdens de promotiedagen eind 2018 al een voorschot neemt op de herindeling door een gezamenlijk plein te presenteren.

Havenontwikkeling

De beide zeehavens in Het Hogeland zijn in beheer en ontwikkeling bij zelfstandige organisaties. Voor de Eemshaven is dat Groningen Seaports NV. De gemeente Het Hogeland is na de herindeling deelnemer in de gemeenschappelijke regeling Groningen Seaports. In 2014 is Groningen Seaports verzelfstandigd naar een NV, en daarmee ook zelf verantwoordelijk voor het ontwikkelen en beheren van de havens en bedrijventerreinen in de Eemshaven. Ook het economisch beleid in de havens wordt door Groningen Seaports NV ontwikkeld. Daarbij wordt samengewerkt met de gemeente op het vlak van bestemmingsplannen, ruimtelijke ordening, milieu, afval, acquisitie voor MKB bedrijven, vestigingsbeleid. De haven van Lauwersoog is in eigendom en beheer van de gemeenten De Marne en Dongeradeel en Visafslag Lauwersoog. Vanaf de herindeling zal gemeente Het Hogeland de plek van De Marne innemen.

Waddenbeleid

Het beleid voor het ontwikkelen en beheren en uitvoeren van economische functies voor de Waddenzee wordt afgestemd door de samenwerkende overheden en relevante stakeholders vanuit ecologie en economie. Economische activiteiten betreffen met name visserij, zeehavenactiviteiten, scheepvaart, recreatie, energie en delfstoffenwinning. In het voorbereiden van economisch beleid staat het behoud van de Waddenzee vanzelfsprekend voorop. Economische activiteiten kunnen zich ontwikkelen wanneer er sprake is van een balans tussen economie en ecologie in de Waddenzee. Het ontwikkelen van economisch beleid vanuit Het Hogeland richting Waddenzee is daarmee onderwerp van afstemming met de andere samenwerkende Waddenzee overheden.

Beleid en beleidsontwikkeling

Regio Groningen – Assen

De gemeenten Bedum en Winsum nemen deel aan het vrijwillige samenwerkingsverband Regio Groningen – Assen (RGA). Binnen de regio wordt samengewerkt op het gebied van Bereikbaarheid, Wonen en Economie. Op dit moment wordt het samenwerkingsverband geëvalueerd en geactualiseerd. Hierin wordt o.a. stil gestaan bij de herindeling van de gemeenten waardoor de grenzen van de RGA niet samenvallen met de gemeentegrenzen. Binnen de RGA worden afspraken gemaakt over grondprijssystematiek, kwaliteit van bedrijventerreinen en herstructurering.

Bedrijventerreinen

Eind 2017 heeft de RGA de kwalitatieve en kwantitatieve ruimtebehoefte aan werklocaties in beeld laten brengen. Conclusies waren dat tot 2025 voldoende ruimte is binnen de RGA, maar dat het aanbod niet altijd op de juiste plek ligt voor lokale bedrijven (MKB) op het platteland van Groningen. Omdat die bedrijven wel belangrijk zijn voor de lokale economie is aanbevolen de lokale uitbreidingsvraag kleinschalig ruimte te geven in de dorpen Winsum en Bedum.

De bedrijventerreinenvisie Eemshaven is in 2015 geactualiseerd voor de periode tot 2035. De vraag- en aanbodanalyse geeft aan dat er, op basis van de huidige inzichten, in de periode tot 2035, in de vraag naar bedrijventerreinen kan worden voorzien. Meer specifiek voor Eemsmund blijkt het areaal aan beschikbare locaties rondom dorpen voor MKB bedrijven beperkt is.

Kernsectoren

Drie van de vier gemeenten hebben een beleidsnota op het gebied van Economie (Winsum, Bedum en Eemsmund).

Voor wat betreft het beleid op de kernsectoren valt op dat alle vier de gemeenten beleid hebben op het gebied van detailhandel en Recreatie & Toerisme. Het detailhandel beleid is niet recent, maar de uitkomsten uit het Koopstromenonderzoek uit 2016 bieden hiervoor wel richting. De inzet op detailhandel is in alle gemeenten met name gericht op voorzieningspreiding en het tegengaan van leegstand.

In de gemeenten De Marne en Eemsmund speelt Werelderfgoed Waddenzee een belangrijke rol in het toeristisch beleid, aangevuld door het Lauwersmeer (De Marne) en Noordpolderzijl, Eemshaven en het Jacobspad (Eemsmund). Beide gemeenten zetten in op marketing van de streek. Winsum heeft een bescheiden toeristische ambitie die wordt ingevuld samen met het toeristisch platform en een toeristische werkgroep. Inmiddels hebben alle vier de colleges besloten om voor de nieuwe gemeente toeristenbelasting te gaan heffen.

Verder heeft de gemeente Eemsmund in haar beleid aanvullend aandacht voor de sectoren Landbouw, Energie (via Energy Port Eemshaven) en Industrie (Industrie en haven- gebonden economie).

Opvallend is dat er binnen geen enkele gemeente aandacht is voor de kernsectoren zorg en bouw. Voor de bouw- sector wordt dit nu deels opgevangen in het 1000- banen plan.

IV. Hoe kan de gemeente de economie stimuleren?

Rollen van de gemeente

Rollen van de gemeente

De gemeente hoeft de opgaven niet alleen te realiseren. Vaak is dat ook niet mogelijk. Bij het realiseren van de doelstellingen onderscheiden we verschillende rollen die de gemeente kan vervullen:

Regisserende rol

De gemeente zoekt in deze rol partijen bij elkaar (publiek en privaat) om op zoek te gaan naar kansen en deze te realiseren. De gemeente kan hierdoor soms met relatief weinig inspanningen veel meerwaarde realiseren. Deze rol wordt vaak gecombineerd met een initiërende of faciliterende rol.

Faciliterende rol

In de faciliterende rol ondersteunt en stimuleert de gemeente initiatieven van anderen, bijvoorbeeld door informatievoorziening, dienstverlening, subsidiebeleid etc.

Initiërende rol

In de initiërende rol is de gemeente zelf actief deelnemer, start zij zelf projecten op en voert zij deze zelf uit, al dan niet in samenwerking met andere partijen.

Sturende rol

In de sturende rol treedt de gemeente op vanuit haar formele positie als publieke overheid. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om het bepalen van randvoorwaarden zoals ruimtelijke planning, belastingen, verkeersplannen, het beheer van de openbare ruimte etc.

V. Wat is er de komende jaren te doen?

Uitdagingen en opgaven

Uitdagingen

De komende jaren staat de gemeente Het Hogeland op economisch gebied voor twee grote uitdagingen:

Uitdaging:

‘Hoe houden we de bevolkingsvolgende en verzorgende economie op peil bij een afnemende beroepsbevolking en een toenemende vraag?’

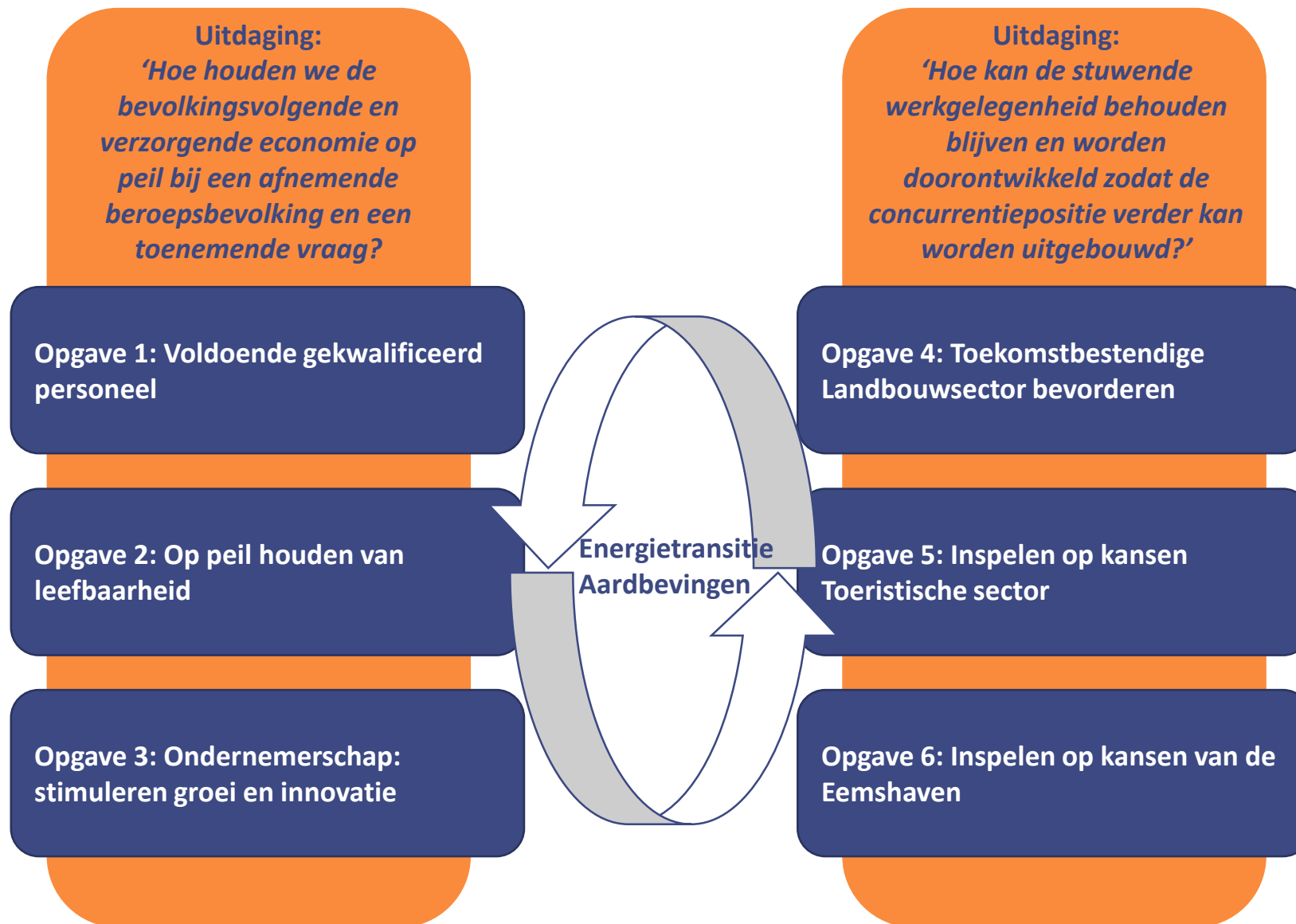
De economische structuur in Het Hogeland kenmerkt zich in hoge mate door de verzorgende werkgelegenheid. Dit betekent dat veel sectoren aanwezig zijn die worden beïnvloed door de ontwikkeling van de bevolking in de regio (zoals zorg, handel en bouw) omdat de afzetmarkt voor een groot gedeelte binnen de eigen gemeentegrenzen ligt. Met name in de zorg en in de bouw zien we een toenemende vraag door de vergrijzing en de herstructureringsopgave waar de gemeente voor staat. Tegelijkertijd neemt de beroepsbevolking af, waardoor er bijvoorbeeld in de zorg meer werk met minder mensen moet worden uitgevoerd. Om het leefklimaat in Het Hogeland aantrekkelijk te behouden is het van belang dat het aanbod en de kwaliteit van het verzorgende deel van de economie op niveau blijft. Innovatie in dienstverlening en organisatievormen is noodzakelijk om in de toekomst dezelfde kwaliteit te kunnen blijven bieden.

Uitdaging:

‘Hoe kan de stuwende werkgelegenheid behouden blijven en worden doorontwikkeld zodat de concurrentiepositie verder kan worden uitgebouwd?’

De stuwende economie zijn de bedrijven die minder afhankelijk zijn van de lokale bevolking omdat het afzetgebied (grotendeels) buiten de eigen regio ligt. Economisch stimuleringsbeleid richt zich vaak op de stuwende sectoren, omdat deze in belangrijke mate verantwoordelijk zijn voor de economische waarde toevoeging aan de regionale economie. De concurrentiepositie van de bedrijven in deze sectoren is bepalend voor de werkgelegenheidsontwikkeling en groei van de sector. Stuwende bedrijvigheid bevindt zich over het algemeen in de sectoren: Vervoer en Opslag, Landbouw en Visserij, Industrie, Informatie en Communicatie en Zakelijke diensten. Gemeente Het Hogeland heeft met de sterke landbouwsector en de strategische ligging van de Eemshaven een goede basis om de stuwende werkgelegenheid in de regio verder te ontwikkelen, maar moet deze positie wel verzilveren.

Op basis van de sterke en zwakte analyse hebben we een aantal opgaven geformuleerd waar de gemeenten samen met andere partijen aan kan werken om deze uitdagingen aan te gaan. Deze opgaven zijn integraal en moeten in samenhang met elkaar worden gerealiseerd. Het thema Energietransitie en hieraan verwant de kansen die voortkomen uit het aardbevingsdossier werken als katalysator voor deze opgaven en komen overal in terug.

Opgaven

Opgave 1: Voldoende gekwalificeerd personeel

De arbeidsmarkt is volop in beweging. Het aantal banen groeit en de werkloosheid daalt. Hoewel er in de toekomst door bevolkingskrimp minder banen nodig zijn, is dit toch een punt van aandacht. De ontwikkelingen op het gebied van ICT en automatisering zorgen voor een mismatch tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. Moeilijk in te vullen vacatures bevinden zich met name in de sectoren ICT, zorg en techniek. Juist in de zorg zal in de komende jaren de vraag gaan toenemen en de beschikbaarheid van gekwalificeerd personeel is een belangrijke vestigingsvoorwaarde voor stuwende bedrijvigheid, met name op het gebied van ICT en techniek. Een uitdaging is ook om het werk dat de komende jaren ontstaat in de bouwsector ten goede te laten komen aan de regio. Met het 1000 banen plan wordt hierin voorzien.

Opgave 2: Op peil houden van leefbaarheid

Gemeente Het Hogeland heeft in toenemende mate te maken met een krimp en vergrijzing van de bevolking. Om de gemeente aantrekkelijk te houden voor jongeren en hoger opgeleiden moet de gemeente investeren in woonaantrekkelijkheid en het vestigingsklimaat. Een belangrijk onderdeel hiervan is het op peil houden van voorzieningen en (digitale) bereikbaarheid. Gelet op de toenemende vergrijzing is het op peil houden van zorgvoorzieningen hierbij ook een belangrijk aspect. De gemeente zou op het gebied van healthy ageing verbindingen kunnen maken met de Stad Groningen. Om ook jongeren aan te trekken en te blijven behouden kan de gemeente actief inzetten op de profilering als aantrekkelijk woonalternatief (rust en ruimte) ten opzichte van de groeiende stad Groningen.

De leefbaarheid en aantrekkelijkheid van de gemeente hebben een sterke overlap met de sectoren R&T en de detailhandel. Ook met betrekking tot mobiliteit en fysieke bereikbaarheid (infrastructuur) geldt dat er telkens een afweging tussen economische effecten en de leefbaarheid dient te worden gemaakt. Zodat uiteindelijk op gemeentelijke schaal een 'netwerk' van voorzieningen in stand blijft dat voorziet in de behoefte van de bewoners van alle kernen. Initiatieven met positieve impact op de leefbaarheid dienen vanzelfsprekend meer ruimte te krijgen.

Opgaven

Opgave 3: Ondernemerschap: stimuleren van groei en innovatie

Om werkgelegenheid te behouden of te creëren en om de concurrentiepositie van de gemeente te bevorderen is het belangrijk dat micro-bedrijven en zelfstandigen blijven groeien en innoveren. De gemeente kan hierin een aanjagende en verbindende rol spelen. Tegelijkertijd schaalst de gemeente op en komt het contact met ondernemers potentieel meer op afstand. Temeer omdat de gemeente veel kleinschalige bedrijvigheid en zelfstandigen heeft. Door te investeren in het organiserend vermogen in de gemeente en vragen en uitdagingen van ondernemers actief te verbinden aan bestaande kennis en ervaring, kan de gemeente ondernemers faciliteren in hun groei.

In gemeente Het Hogeland zijn tot de herindeling het Ondernemershuis Noord-Groningen en het Bureau Eemsdelta EZ actief. Een dergelijke voorziening kan ook in de nieuw te vormen gemeente ondernemers verbinden aan kennis die hen helpt bij ambitie tot internationaal ondernemen, bij financieringen, bij human- capital vraagstukken, bedrijfsopvolging, vergunningaanvragen en contacten met onderwijsinstellingen.

Een andere manier om ondernemerschap in de gemeente te vergroten is door vestiging van nieuwe bedrijven in de regio. De gemeente kan randvoorwaarden invullen om bedrijven te verleiden om zich te vestigen in de regio (zoals: actief grondbeleid, acquisitie, stimuleringsregelingen en ruimtelijke mogelijkheden). De gemeente is hierbij verantwoordelijk voor het bewaken van de inpassing van bedrijvigheid en het effect op het gebied en de leefbaarheid.

 Het Hogeland: Economische bouwstenen voor de nieuwe gemeente

Opgave 4: Toekomstbestendige Landbouwsector bevorderen

De landbouwsector binnen Het Hogeland is toonaangevend binnen Nederland en (ver) daarbuiten. Om de groeiende wereldwijde concurrentie het hoofd te kunnen bieden en daarmee optimaal in te kunnen spelen op de groeiende vraag naar voedsel, wordt actief ingezet op verdere optimalisatie en innovatie van het productieproces in zowel de akkerbouw als melkveehouderij. Naast de ‘traditionele productie’ ontstaan kansen die samenhangen met de circulaire economie, bijvoorbeeld in de levering van grondstoffen voor energie-, bouw-, chemie- en industriesector. Tegelijkertijd vormt de verzilting en verdroging van akkerbouwgronden een belangrijke bedreiging voor de huidige teeltvormen en groeit de maatschappelijk druk om over te gaan op meer natuur-inclusieve vormen van landbouw, die ten goede komen aan de biodiversiteit in de regio.

De bovengenoemde ontwikkelingen raken zowel de melkveehouders als de akkerbouwers en vragen om een geïntegreerde beleidsbenadering. Stimulering van samenwerking en kennisuitwisseling is noodzakelijk om tot cross-sectorale innovaties te komen die er voorzorgen dat de landbouwsector haar toonaangevende positie kan behouden en tegelijkertijd kan voldoen aan de duurzaamheidsvraagstukken van deze tijd. Ook kan de gemeente een belangrijke rol hebben in het bij elkaar brengen van ‘nieuwe vormen’ van vraag en aanbod. Te denken valt bijvoorbeeld aan de toelevering van grondstoffen aan de groene chemie.

Opgaven

Opgave 5: Inspelen op kansen Toeristische sector

De aanwezigheid van de Waddenzee in combinatie met de rust en ruimte van het platteland (Wierdenlandschap), bieden mogelijkheden om in te spelen op de veranderende behoefte van toeristen. Met name de toename van het aantal 65-plussers biedt hier kansen. Het huidige aanbod is echter versnipperd en weinig innovatief van aard. Een kwaliteitsimpuls is noodzakelijk om de aanwezige recreatie voorzieningen te doen aansluiten bij de huidige trends op het gebied van recreatie. En tegelijkertijd aansluiting te vinden bij de belangrijkste doelgroepen. Naast een kwaliteitsimpuls, is samenhang tussen de voorzieningen en clustering van voorzieningen noodzakelijk om een volledig en kwalitatief aanbod te kunnen bieden ten opzichte van andere recreatiegebieden in ons land. Een eenduidige profilering van de regio kan daarbij de noodzakelijke ondersteuning bieden om de juiste doelgroep(en) aan te spreken.

Met groene vakanties kan de sector Recreatie en Toerisme inspelen op de behoefte op het gebied van duurzaamheid bij consumenten. Ook het aanbod in detailhandel is van belang bij het realiseren van een samenhang in het aanbod van voorzieningen. Uiteraard spelen ook de Havens hierin een rol.

Opgave 6: Inspelen op kansen van de Eemshaven

Met de strategische ligging van de Eemshaven heeft de gemeente Het Hogeland een belangrijke concurrentiepositie in handen. Des te meer omdat de activiteiten in de haven (duurzame energie, dataopslag) goed passen bij de verandering van deze tijd (energietransitie, digitalisering en big data). De Eemshaven vormt daarmee een belangrijke bron van stuwende werkgelegenheid voor de regio. Tot op heden zijn het met name multinationals die zich vestigen in en rondom het havengebied. De vestiging van deze bedrijven heeft positief effect op de werkgelegenheid en biedt tegelijkertijd ook kansen voor bijvoorbeeld lokale bouwbedrijven en dienstverlenende partijen. Ook de vergroening van het chemiecluster rondom Delfzijl (Chemport Europe) biedt kansen voor de Eemshaven (energievoorziening en waterstofproductie).

Om als regio optimaal economisch te profiteren is het van belang dat het aanbod van producten en dienstverlening van de (kleinere) organisaties van Het Hogeland aansluiting weten te vinden bij de vraag van de grote bedrijven en instellingen in Het Hogeland. Zodat er uiteindelijk een netwerk van (lokale) bedrijven ontstaat rondom de Eemshaven waarin niet alleen producten en diensten worden uitgewisseld, maar waarin vooral ook kennisuitwisseling en innovatie plaats vindt. De gemeente kan hierin een belangrijke faciliterende rol spelen door als verbinder op te treden tussen de partijen en de voorwaarden voor een dergelijk netwerk binnen de gemeente te scheppen.

Colofon

Project

Het Hogeland: Economische bouwstenen voor de nieuwe gemeente

Opdrachtgever

Gemeente Het Hogeland

Opdrachtnemer

E&E advies

Peter Nicolai en Maaïke Swart

Oplevering

september 2018

Het Hogeland: Economische bouwstenen voor de nieuwe gemeente

E&E advies
Helperpark 288
9723 ZA Groningen
(050) 360 44 33
info@eeadvies.nl